

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 35

Заснований в 1996 році

Рівне – 2006

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 35. — Рівне: РДГУ, 2006. — 196 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дидактики вищої освіти, історії педагогіки, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мігуров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет "Острозька Академія");

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №4 від 24.11.2006 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

УДК: 378. 908. 370

В.В. МАТІЯШ, Л. І КОВАЛЬЧУК

ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ»

Резюме. Статтю присвячено технологічній розробці курсу «Загальні основи педагогіки» в умовах кредитно-модульної системи.

Ключові слова: кредитно-модульна система, індивідуальні навчально-дослідні завдання.

Соціально-економічні і політичні зміни в нашому суспільстві, зміцнення української державності, входження її в світове співтовариство неможливе без реформування національної системи вищої освіти, що має на меті забезпечення мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності фахівців. Наша країна чітко визначила орієнтир на інтеграцію в освітній і науковий простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог.

В рамках реалізації цього проекту в Україні вдосконалюється ступенева освіта, впроваджується кредитно-модульна система підготовки фахівців, що вимагає відповідних технологій навчання майбутніх фахівців, про що зазначено в освітній програмі «Вчитель».

Аналіз останніх наукових публікацій дозволяє виділити такі напрямки досліджень цієї проблеми:

- особливості змісту і технології підготовки вчителів у нових умовах європейської інтеграції освіти (В. Грubbінко, Д. Мазожі, П. Сікорський);
- удосконалення форм і методів навчання відповідно до вимог Болонського процесу (Ю. Бондарчук, Г. Чуйко, Н. Чуйко);
- самостійна пізнавальна діяльність у контексті Болонського процесу (М. Солдатенко, М. Князян).

Однак, з нашої точки зору недостатньо розробленими залишаються такі аспекти: структурування змісту дисциплін педагогічного циклу, організація самостійної роботи майбутніх учителів, діагностика якості навчання в умовах кредитно-модульної системи.

Відомо, кредитно-модульна система організації навчального процесу – модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (кредитів) [3, 7]. Розглянемо можливості курсу «Загальні основи педагогіки» в умовах кредитно-модульної системи навчання студентів.

Мета статті – розкрити технологічні засади курсу «Загальні основи педагогіки» в підготовці майбутнього вчителя початкових класів.

Розробку технології вивчення вищезазначеного курсу ми вбачали через реалізацію принципів кредитно-модульної системи (гуманізації, гуманітаризації, демократизації, кредитності, індивідуалізації, диференціації, інтеграції та модульності) у їх взаємодії та взаємозв'язку [3, 9]. Крім того ми брали до уваги той факт, що в системі кредитно-модульної системи студент трактується як активний суб'єкт, який не просто сприймає подану викладачем інформацію, а й самостійно опрацьовує початковий матеріал під керівництвом викладача, виконує індивідуальне завдання проблемно-пошукового та навчально-дослідного характеру. Цей факт мав для нас принципове значення, адже уміння самостійно вчитися («мета-уміння») забезпечить високу ефективність професійного зростання, життєвий успіх, оптимальну організацію праці [1, 8].

Відомо, що навчальний курс «Загальні основи педагогіки» започатковує вивчення загальної педагогіки у вищому навчальному закладі. ґрунтовне оволодіння даним курсом дає майбутньому вчителю ключ не лише до збагачення свого інтелекту теоретичними положеннями важливої людинознавчої науки, але й до розвитку професійних умінь, формування професійної майстерності. Крім того курс «Загальні основи педагогіки» є базою для вивчення наступних розділів педагогіки (теорії виховання, дидактики, школознавства), а отже має важливу теоретико-методологічну спрямованість.

На вивчення даної навчальної дисципліни відводиться 1 кредит – 36 годин. Із них 10 годин – лекційні заняття, 8 годин – семінарські заняття, 9 годин – індивідуальні і 9 годин відведено на самостійну роботу.

На семінарських заняттях розглядаються питання: предмет і завдання педагогіки, мета і завдання виховання, система освіти в Україні, розвиток, виховання і формування особистості, методи науково-педагогічного дослідження. До курсу винесені питання для самостійного опрацювання: народно-педагогічні уявлення про фактори розвитку і формування особистості; виховний ідеал української народної педагогіки, система освіти за рубежом. Додається відповідна література для опрацювання.

Відповідною інноваційним технологіям навчання різновидністю індивідуальних занять, що передбачається кредитно-модульною технологією є індивідуальні навчально-дослідні завдання як вид позааудиторної роботи студента навчального, навчально-дослідницького чи проектно-конструкторського характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу.

ІНДЗ з курсу «Загальні основи педагогіки» передбачали написання реферату на задану тему та виконання завдання пошукового, дослідницького характеру.

Наведемо приклади тематики рефератів та навчально-дослідних завдань:

Реферати: Педагогіка як наука і як мистецтво. Народна педагогіка – невичерпне джерело наукової педагогіки. Індивідуальний підхід у навчанні і вихованні школярів.

ІНДЗ: Ознайомтесь із педагогічним досвідом учителя початкових класів і опишіть його. Знайдіть

збірники прислів'їв і переказів та проаналізуйте їх з точки зору наявних у них виховних настанов. На прикладах із шкільного життя покажіть залежність виховання від взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів розвитку особистості, від здатності учня до саморозвитку.

Студенти наперед проінформовані про кількість балів, що нараховується за різні види робіт.

В процесі вивчення курсу «Загальні основи педагогіки» передбачається як усне, так і тестове опитування. При такому підході спостерігається два позитивних моменти. По-перше, при усному опитуванні студенти розвивали уміння і навички висловлювати і доводити свої думки, аналізувати інформацію, робити висновки, узагальнення, що є дуже важливим для майбутніх учителів, а особливо для першокурсників. По-друге, при тестовому опитуванні студенти вчать на базі одержаної інформації швидко і правильно вибирати відповідь на запропоновані питання. При організації поточного тестового контролю впроваджуємо прийоми самоконтролю і взаємооцінювання.

ІНДЗ пропонується оцінювати в 20 балів. Це сумарна кількість балів. Передбачається 10 балів за написання реферату і 10 балів за виконання завдання пошукового, дослідницького характеру. Підсумковий контроль проводимо через написання письмових робіт. Максимальна кількість балів – 20.

Даний технологічний підхід ми відобразили в технологічній картці «Загальні основи педагогіки».

Технологічна картка курсу «Загальні основи педагогіки».

Напрям, ОКР	Організаційно-методична характеристика навчальної дисципліни				
	Академічна характеристика	Структура			Зміст
0101 Педагогічна освіта Бакалавр Вчитель основної школи (вчитель початкових класів)	Рік навчання: 1	Кількість залікових кредитів та змістових модулів в них : 1 – 4 ЗМ			Мета: оволодіння студентами теоретичними знаннями основ педагогіки (ознайомлення з предметом і завданнями педагогіки, метою та завданням виховання, системою освіти на Україні, розвитком, формуванням, вихованням особистості, методами науково-педагогічного дослідження), що складають базу для вивчення наступних розділів педагогіки. Завдання: формування і розвиток у майбутніх учителів педагогічного мислення; уміння вивчати й аналізувати педагогічну літературу, досвід роботи вчителів, відбирати оптимальну навчально-виховну інформацію, організувати власну педагогічну діяльність; вміло орієнтуватись у педагогічних ситуаціях, знаходити ефективний шлях їх вирішення; виховувати у студентів інтерес і любов до професії
	Семестр: 1				
	Кількість тижнів навчання: 4	Кількість годин: Загальна : 36			
	Кількість годин на тиждень: 3	Лекції : 10 Семінари : 8			
	Позиція за базовим навчальним планом: обов'язкова	Самостійна робота : 9 Індивідуальна : 9 Вид індивідуального завдання: написання реферату			
Кількість ECTS кредитів: 1	Система оцінювання				
Вид підсумкового контролю: залік	Кількість балів за:				
	Поточний контроль			ІНДЗ	Підсумковий контроль (тест)
	ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	
10	15	15	10	20	

Навчальні досягнення студента з цих видів виконуваних робіт оцінюється відповідно до вимог оцінювання.

Шкала оцінювання:

90-100 балів – відмінно (А);

75-89 балів – добре (ВС);

60-74 балів – задовільно (DE);

35-59 балів – незадовільно з можливістю повторного складання (FX);

1-34 балів – незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F).

Результати апробації курсу «Загальні основи педагогіки», побудованої на засадах кредитно-модульної технології засвідчують її дієвість і ефективність. Перспективу подальших розвідок вбачаєм в розробці спільних вимог блоку педагогічних дисциплін з поточного оцінювання.

ЛІТЕРАТУРА

- Федорчук Е. І. Педагогіка: модульне навчання. Кам'янець-Подільський, 1998. – 64 с.
- Модернізація вищої освіти України і Болонський процес. / Уклад. М. Ф. Степко, Я.Я. Боллюбаш, К.М. Левківський, Ю.В. Сухарніков; Відп. ред. М.Ф. Степко. - К.: Изд., 2004. – 24 с.
- Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки. Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 48 с.
- Князян М. О. Самостійно-дослідницька діяльність майбутнього педагога: структура, функції, засоби

активізації: навчальний посібник. – Ізмаїл: Смія, 2006. – 136 с.

Матіяш В.В., Ковальчук Л.И. Технологические основы изучения курса «Общие основы педагогики».

Резюме. Статья посвящена технологической разработке курса «Общие основы педагогики в условиях кредитно-модульной системы».

Ключевые слова: кредитно-модульная система, индивидуальные учебно-исследовательские задания.

Valentyna Matijash, Ludmyla Kovalchuk. Technological basic of studies the course «Pedagogycs` general aspects».

Summary. The article is dedicated to technological concept of the course «Pedagogycs` general aspects» according to the Credit and Modul system.

Key words: the Credit and Modul system, individual educational research tasks.

Одержано редакцією 24.10.2006.

УДК: [378. 14:372. 41]: 811

Л. В. МОРОЗ, Н. Р. ДОХНЕНКО, І. В. САМОЛЮК

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Резюме. Статтю присвячено концептуальному осмисленню психолого-педагогічних підходів до навчання читанню на початковому етапі у ВНЗ

Ключові слова: ентропія, вербальний, невербальні способи вираження розуміння, іноземні навички, методичне завдання.

Проблема формування навичок читання є актуальною на даний час, так як за умов відсутності іноземного оточення читання є одним із найважливіших напрямків оволодіння іноземною мовою. Воно дає змогу отримувати необхідну інформацію, сприяє розумінню важливості вивчення відповідної мови, загострює інтерес роботи над нею. Читання найдоступніше і водночас сприяє засвоєнню всіх інших аспектів іноземної мови (фонетичного, лексичного, граматичного) і видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, письма). Тому дуже важливо швидше оволодіти ним, навчитися читати по можливості без перекладу. Але шлях досягнення цієї мети часто обирається не оптимальний і, зважаючи на це, а також на наявність гострого дефіциту навчального часу, триває багато років.

В програмі для немовних вузів читанню в процесі навчання іноземної мови відводиться перше місце і це правомірно, так як саме читання зможе знайти найбільш широке застосування в майбутній професійній діяльності студентів як гуманітарного, так і технічного профілю.

Метою даної розвідки є характеристика читання як виду мовленнєвої діяльності.

Характеризуючи читання як вид мовленнєвої діяльності, слід відзначити, що це складний та багатофункціональний процес, який здійснюється в тісному взаємозв'язку з іншими видами мовленнєвої діяльності – говорінням, письмом, аудіюванням. Воно базується на трьох сферах діяльності: 1) спонукально-мотиваційній, 2) аналітико-синтетичній, 3) виконавчій, які співвідносяться з цільовою настановою читання, його контролем та самоконтролем.

Для підвищення результативності навчання іноземного читання викладач повинен розуміти і враховувати у своїй діяльності психологічну сутність і особливості нових видів читання. Це дасть змогу вибрати найефективніші методичні підходи до навчання, звертаючи особливу увагу на підвищення мотивації і навчальної активності тих, хто навчається. Дуже важливо із самого початку навчання створити в учнів правильне ставлення до читання як виду мовленнєвої діяльності, як до способу отримання інформації (а не до вправи з озвучування мовного матеріалу, у його запам'ятовуванні, вимові, перекладі тощо).

Потреба, необхідність розуміння тексту є сутністю спонукально-мотиваційної сфери читання.

В аналітико-синтетичній сфері формуються та вдосконалюються механізми читання, в тому числі зняття ентропії – певних труднощів, перешкод, що зустрічаються в тексті під час читання.

В виконавчій сфері діяльності повинне бути сформоване складне цілісне вміння читання іноземного тексту, та отриманий запланований результат, обумовлений поставленою метою читання – вилучення тієї чи іншої інформації. Саме в виконавчій сфері читання як діяльності реалізується практично її аналітично-синтетична частина. Всі сфери взаємопов'язані, взаємообумовлені і утворюють єдине ціле – систему, призначення якої забезпечувати прийом і переробку інформації, що надходить через іноземний текст і функціонування якої спрямоване на реалізацію практичних, освітніх та виховних цілей навчання.

Читання як вид мовленнєвої діяльності характеризується зовнішнім та внутрішнім планами.

До першого належать: а) техніка читання вголос (озвучування, швидкість, виразність); б) техніка читання про себе; в) деякі способи зняття ентропії тексту (використання зносок, пояснень, пошук слів у словнику); г) способи вираження розуміння: 1) вербальні – такі як відповіді на запитання, переказ, складання тез, анотацій, рецензування тексту та 2) невербальні – дії, що підтверджують розуміння; це різні форми тестування для ідентифікації набутої інформації (в тому числі за допомогою карток, ілюстративних малюнків, цифрового та літерного кодування – А, В, С, Д; +, - тощо).

До внутрішнього плану відноситься саме розуміння, яке багато в чому залежить від перебігу

<i>Боровець О.В.</i> Проблемне навчання як технологія професійної підготовки педагога	103
<i>Ващук Т.І.</i> Функціонування навчально-наукового педагогічного комплексу	105
<i>Голік Л.О.</i> Концептуальні засади полікультурного виховання	107
<i>Гуцал Л.А.</i> Формування творчої особистості майбутнього педагога в процесі професійної підготовки	110
<i>Філіпп'єва О.А.</i> Стан підготовки майбутніх учителів початкових класів до валеологічного виховання учнів	113
Частина II. Педагогічні та освітні технології у традиційному та інноваційному вимірах	118
<i>Грицай Н.Б.</i> Система підготовки студентів вищих навчальних закладів до проведення проведеної позакласної роботи з біології в загальноосвітній школі	118
<i>Березовський П.П.</i> Тести: Панацея чи опіум? (до проблеми переваг і недоліків тестового оцінювання)	123
<i>Берестецька Н.В.</i> Формування мотивації у курсантів-прикордонників як шлях підвищення їхньої навчально-професійної підготовки у військових вищих навчальних закладах	126
<i>Давнюк С.А.</i> Активізація професійної лінгвістичної компетенції студентів на матеріалі синтаксису	131
<i>Загайкевич Л.В.</i> Застосування знань фундаментальних наук при вивченні образотворчого мистецтва у вищих педагогічних закладах	133
<i>Захарчук З.А.</i> До питання про способи керівництва навчальним процесом оволодіння виразним читанням	137
<i>Зиль І.П.</i> Психолого-педагогічні аспекти формування екологічної свідомості учнів основної школи	141
<i>Лелюх Ю.В.</i> Готовність майбутніх вчителів до формування мовленнєвої компетенції учнів на уроках читання	144
<i>Матіяш В.В., Ковальчук Л.І.</i> Технологічні засади вивчення курсу „Загальні основи педагогіки” в умовах кредитно-модульної системи	148
<i>Мороз Л.В., Дохненко Н.Р., Самолюк І.В.</i> Формування навичок читання на початковому етапі навчання іноземній мові у вищому навчальному закладі	150
<i>Петренко О.Б.</i> Технологія викладання гендерних курсів у вищій школі	153
<i>Літвінчук С.Б.</i> Самостійна робота студентів як засіб активізації навчання у вищій школі	157
<i>Питула Л.П.</i> Розвиток аграрної освіти в Україні: історичний аспект	161
<i>Павелків К.М.</i> Психологічні особливості засвоєння лексичного матеріалу іноземною мовою студентами немовних факультетів вищих навчальних закладів	164
<i>Сіранчук Н.М.</i> Формування готовності майбутнього вчителя до проведення фасилітованої дискусії як методу розвитку образного мовлення молодших школярів	168
<i>Шевченко С.М., Барковський В.В.</i> Формування навчально-пізнавальної компетенції студентів через розв'язання прикладних задач вищої математики	171
<i>Шелюк В.О., Василюк В.М.</i> Гуманізація системи фізичного виховання студентської молоді	174
<i>Шоробура І.М.</i> Проектування технологій на уроках географії	176
<i>Шпортун О.М.</i> Народнопісенна творчість у формуванні професійної майстерності майбутнього вчителя музики	179
<i>Яковичина Т.В.</i> Проблема взаємодії у навчальних закладах Волині (друга пол.ХІХ – поч. ХХ)	185
<i>Яшник С.В.</i> Використання гендерного підходу при вивченні курсу „Психологія управління” у вищих навчальних закладах	189
<i>Відомості про авторів</i>	192